

שבת מ

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

דף מ. ואין צ"ל חמין שהחמנו ביו"ט.
פירוש הרמב"ם אבל החמנו מעו"ט
רוחץ בהו כל גופו אבר אבר, דאי לא ליתני
וה"ה לחמין שהחמנו מעו"ט ולא היה צריך
שוב לומר החמנו ביו"ט. והר"ף כמס' ביצה
(יא. מדפי ה"ף) התיר בשם גאון לרחוץ בקו
כל גופו, וכן האמת. וכן הוא ברמב"ם (יו"ט
ס"א ה"ט) ובמ"מ רבן עיקר. וכ"כ המאירי
לעיל (ל"ט). וכ"כ בשו"ע (או"ח סי' תקיא
ס"ב) דמותו לרחוץ כל גופו כאחד ה"ן
לפרוץ, אבל הרא"ש גאון, וכן הרשב"א
והריטב"א פירשו דהחמנו מעו"ט רוחץ
בהו כל גופו אבר אבר, וכ"כ הרמ"א שם דכן
נותרו. וביא"ש כתב דעל שבת יו"ט נדרו
כאחד.

2. חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד א

התחילו הבלנין להחם חמין בשבת, תמיהא לי והלא לא נחשדו ישראל על השבתות וכדתנ' (גיטין נ"ד א') נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות, ומצאתי בירושלמי (ה"ג) שלא היו מחמין ממש בשבת אלא שלא היו פוקקין נקבים מבערב וממלאים עצים מבערב, ובלשון הזה שנו אותה שם בראשונה היו סותמין את החמין מערב שבת ונכנסין ורוחצין בשבת ונחשדו להיות ממלאין אותו עצים מערב שבת והיא דולקת והולכת בשבת אסרו להם רחיצה והתירו להם זיעה, אלא שעדיין קשה לי וכי מה איכפת להן אם היתה דולקת והולכת בשבת והתניא (לעיל י"ח א') פותקין מים לגנה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה, ויש לומר דכיון שנקביו פתוחין והוא דולק והולך בעודו רוחץ בו ודאי אתי לחתויי ולפיכך אסרו בדולק בשבת והתירו בפוקק ותזרו ואסרו.

3. פני יהושע מסכת שבת דף מ עמוד א

שם התחילו הבלנין להחם בשבת כו'. הקשה הרשב"א ז"ל בחידושו וכי נחשדו ישראל על השבתות כו' ע"ש. כבר כתבתי לעיל בלשון רש"י בד"ה בכלי דלשיטתו שם אתי שפיר הא דקאמר הכא התחילו הבלנין להחם בשבת היינו שהיו נותנין צונג בתוך החמין וקסברי דשרי בתולדת אור אלא דבלא"ה לא ידענא מאי קשיא ליה להרשב"א ז"ל דהא שפיר מצינן למימר דהבן הבלנין עכו"ם היו והיו מסיקין בית המרחץ של ישראל או בעיר שרובן ישראל ובכה"ג ודאי אסור לרחוץ בהן והא דקתני בברייתא דלעיל משרבו עוברי עבירה בלאו הכי לאו אבלנין קאי אלא על אותן ישראל שהיו רוחצין ומזיעין בהן כדמשמע להדיא ממירא דרבא בסמוך דמאן דעבר אדרבנן שרי למיקרי ליה עברינא כמו שפירש"י להדיא, כן נראה לי לפי שיטת רש"י דלעיל אלא דמלשון הירושלמי שהביא הרשב"א לא משמע כן.

4. שערים מצויינים בהלכה

בקשותי להניח לו פך שמן באמבטי ואמר לי
טול בכלי שני ותן. כתב ה"ר"ן (יו"ט)
סוסי" צב, ראין לפרש דהכלי ששואב בו מן
האמבטי הוא הכלי שני, דאי"כ היה לו לומר
טול בכלי ותן, ועוד דכלי זו שתחבה באמבטי
לשואב בו מים, ודפנותיה התחממו במים
הנותחים, ודאי ה"ן כלי ראשון עליה, דמזה
הטעם כתבו הפוסקים דכלי ראשון שדפנותיה
התחממו על האש, וע"י כחוס' ד"ה ושמע מיעה
גם כשמסירין אותו משם דין כלי ראשון עליו,
וה"כ כן, אלא ודאי הכי קאמר רבי טול מן
המים בכלי ותנורו בכלי שני כלומר שיערה
המים לתוך כלי שני, וזה פירוש כלי שני
שבש"ס, וע"י בסו"ט (או"ח סי' ס"ק י"ט),
שכתב עה"פ דין ופירוש זה, ולדינא יש
פולגתא באחרונים, ע"י במג"א (סי' תב סק"ט)
ובחק"י (שם ס"ק ד') ובדרכי"ח (סי' צב סק"ד).

5. תוספות הרא"ש מסכת שבת דף מ עמוד ב

ויוצא ומשתטף בצונן. אף על גב דאמרינן לעיל דבכלי אסור להשתטף בצונן לכולי עלמא אחר הזיעה לפי ר"ת, שאני הכא שאין בשרו חם כל כך כמו אחר הזיעה ואין המים מתחממים ומותר, אבל אחר הזיעה אסור שגופו חם אחר הזיעה ואף המים מתחממין.

6. תוספות הרא"ש מסכת שבת דף מ עמוד ב

מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה, תימה מאי שנא הכא דשרינן להשימ קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפוג צנתו ואי לא משום דמבשל בשבת הוה שריא אפילו שהיה סולדת בו, ושמן [למ"ד] דלית ביה משום בשול שרי אפי' יד סולדת בו, ולעיל אסרינן להחזיר על גבי כירה שאינה גרופה אף על פי שהתבשיל נתבשל מערב שבת ולית ביה משום בשול כדאמר לעיל כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת, והא דאמרינן (י"ח ב') גבי יורה עקורה דילמא מגיס, משום דצמר לתוך היורה צריך בישול לעולם כדי שיקלוט הצבע יפה וגם אית ביה משום צובע,

7. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף מ עמוד ב

מותר להתחמם כנגד המדורה ולצאת אחר"כ ולהשתטף בצונן שאין כח בחמימות גופו לחמם את המים שעליו אבל להקדים שטפתו ולהתחמם בעוד המים עליו אסור מפני שעושה מים שעליו פושרים ונמצא כרוחץ במים שהוחמו בשבת ומתוך כך אסור אף על פי שהפשר המים כנגד המדורה מותר מצד עצמו כמו שיתבאר:

8. תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

מפני שמפשר מים שעליו - בכולה שמעתא ובמתניתין גבי מיחם שפינהו משמע דלהפשר מים לצורך שתייה מותר להפשרין לא זהו בישולן, והכא דאסורין מפרש ריב"א דדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרחוץ גופו.

9. פני יהושע מסכת שבת דף מ עמוד ב

כד"ה ואתי ר"ש למימר דהפשרו זהו בישולו הלכך כדעבדין בחול לא ליעבד אלא כלאחר יד ע"י שינוי עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה דלמאי דמשמע דרשב"ג סבר הפשירו זהו בישולו היינו משום דהוי גמר מלאכתו בכך והו"ל כמבשל ממש דאסור מן התורה א"כ אמאי מותר לכתחילה לעשותו על ידי שינוי. לכך נראה דהא דאמרינן דרשב"ג סבר הפשירו זהו בישולו לאו מבישול ממש דאורייתא איירי אלא משום דהפשר השמן הוי גמר מלאכתו מיחזי כמבשל ולא דמי להא דאמרינן לעיל בגלגל ביצה ומלית ישן וקוליית האספנין דכל מידי דהוי גמר מלאכתו אפילו בהדחה בעלמא וכיוצא בו חייב משום בישול דאורייתא דשאני התם דמקמי הכי לא חזי לאכילה כמו לאח"כ משא"כ בשמן לעולם במילתיה קאי בין לשתייה בין לסיכה אלא דאפילו הכי אוסר ר' שמעון בן גמליאל משום דמיחזי כמבשל, כן נראה לי:

10. תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

וכי תימא בלשון חול קאמר ליה - ואף על גב דאסור להרהר נימא דאין אסור להרהר אלא בלשון קדש והוא הרהר בלשון חול.

11. שפת אמת מסכת שבת דף מ עמוד ב

שם בגמ' וכי תימא בלשון חול קא"ל כו' תמוה כיון דהרהור אסור מ"ש בלשון חול מהרהור כמ"ש בתוס' וי"ל קצת דה"נ טעמא דאביי דאסור לאומרן בלשון חול משום איסור הרהור ומשו"ה מביא הגמ' הך דאביי ויותר נראה דמשום הרהור ל"ק כאן כלל דאפי' אם לא יאמר לו טול בכלי שני ע"כ מהרהר דכשרואהו נותן בכלי ראשון מחשב בלבו דאסור, ובעלמא אסור להביא עצמו לידי הרהור אבל הכא בע"כ מהרהר וקושי' הגמ' הוא רק על מה שאמר לו וע"ז מהדר לומר דבלשון חול מותר וא"כ ליכא איסור באמירה ובהרהור הא מהרהר ע"כ [כדאי' בזבחים (ק"ב ב) לאונסו שאני]:

12. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף מ עמוד ב

לאפרושי מאיסורא שאני. שמעי' מהא דשרי ליה לאיניש למימר ליה בבית המרחץ עביד לי הכי והכי ואף על גב דממילא הויא הוראה ובלבד שלא יאמר דרך הוראה, דהא הכא דהוה מצי למימר ליה לא תניח כך באמבטי והופרש מן האיסור ואמר לו טול בכלי שני ותן, וכי הוה קשי לן בגמ' אמאי עביד הכי, משום שמנעו מלהניח באמבטי הוא וכדמיתיי לה תדע ממעשה דר"מ, ואפשר שלא הותר אלא להפריש מאיסורא דרך אותה הוראה דכיון דאית ליה לאפרושי מאיסורא מצי למימר מילתא אגב אורחיה ומיהו סברא הוה דשרי, וא"ת היאך עלה על דעת שיניחנו לעשות איסור ולא יאמר לו לא תעשה, איכא למימר משום דהוי מצי אמר ליה כמי שאינו רוצה בדבר זה ולא שימנענו בשביל איסור, ובירושלמי התירו אפי' לשאול דגרסי' התם שואלין בהלכות המרחץ בבית המרחץ והלכות בית הכסא בבה"כ כהדא ר' שמעון בן יוחאי על מסחי עם ר"מ אמר ליה מהו שנדיח א"ל אסור, מהו שנקנה אמר ליה אסור, ולא כן שאל שמואל לרב מהו לענות אמן במקום המטונף ואמר ליה אסור ואסור דאמרית לך אסור, אשכח תני שואלין הלכות בית המרחץ בבית המרחץ והלכות בית הכסא בבה"כ, ומסתמא דגמ' דילן לא שריא אלא לאפרושי מאיסורא ומעשה דר"מ נמי לאו הכי הוה כדמייתי לה בירושלמי אלא כדאמרינן הכא ביקש להדיח וכו'.

13. שערים מצויינים בהלכה

בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ וביחסי. יש לדקדק מאי קמ"ל בכל מקום מותר להרהר, ולא הו"ל לומר אלא דאסור להרהר וכו', ומפרש בחדש האכיל. עפ"י משי"כ הבי"י (או"ח סי' פה) בשם הרי"י, דבמקום שאין שם טינוף גמור שרי להרהר, וכן שרי להרהר בבית אמצעי של מרחץ, והיינו קאמר ככל מקום כלומר אע"פ שאינו נקי לגמרי מותר להרהר, ועי"ש משי"כ עוד חידושי. יכ"ב בה"י הגר"א.

14. שו"ת רדב"ז חלק א סימן שמב

שאלת ממני אם מותר ליכנס בבית הכסא מתוך הלכה שאינה פסוקה דאיכא למיחש דילמא יהרהר וקי"ל הרהור אסור בבית הכסא.

תשובה דבר זה נשאל מלפני רבינו ישראל ז"ל והראה פנים להיתר ולבסוף העלה הדבר בצ"ע משום הא דאמרינן פרק מי שמת אמר רב הונא ת"ח אסור לעמוד במבואות המטונפים מפני שאי אפשר לו בלא הרהור תורה ע"ש סימן מ"א. ואני ק"ל טובא בשלמא לבית המרחץ יש מקום שאלה אבל בית הכסא הרי שדוחק אותו הטבע וההלכה לא נפסקה מה יעשה אלא ודאי אין בזה קפידא ומותר שכיון שהדבר ברור שהוא אסור יסירם מלבו ולא יהרהר בד"ת: וההיא דרב הונא לא קשיא דאסור לעמוד קאמר כלומר זמן מרובה ולא אמר אסור לעבור לפי שאי אפשר לו לעמוד זמן מרובה בלא הרהורי תורה. ותו דמבואות המטונפים אין פירושו שרואה את הטינוף לפניו אלא שדרכם להיות מטונפים ולפי שהדבר ספק איכא למיחש שמא לא יסירם מלבו אבל בית הכסא ובית המרחץ שהאיסור ברור יעמוד ויכריח עצמו ויסירם מלבו עד אחר שעה והנראה לע"ד כתבתי.

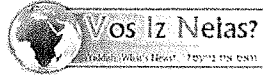
15. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף כו

כל המבטל תורה מעושר, סופו לבטלה מעוני. וכל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר. הגה: כז עו' כשמסיים מסכת, <ט> מצוה לשמוח ולעשות סעודה, (ח) ונקראת סעודת מצוה. (נ"י פ' יש גוחלין ומימרא דאביי פ' כל כתבי). עז] ואסור לעסוק בדברי תורה במקומות המטונפים, עת] ולכן אמרו שאסור לתלמיד חכם לעמוד במקומות המטונפים, מפני שלא יהרהר בדברי תורה. (פשוט פ' מי שמתו). כח עט] ומ"מ (ט) מותר ליכנס למרחץ אף מתוך הלכה שאינה פסוקה, (ת"ה סי' ס"א / מ"א /) ולא חיישינו (י) שיהרהר, דבמרחץ שומר עצמו מהרהור תורה (סברת הרב דלא כמסקנת ת"ה שמגמגם בזה).

16. שערים מצויינים בהלכה

מכת מרדות, פירוש הערוך (מרד) וכל מי שעובר על דברי חכמים מכין אותו בלא

מספר ובלא אומץ, ולמה קודין אותו מכת מרדות, מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים. וכ"כ הנמ"ק"י בסוף מסי' סכות בשם רב האי גאון, ורב נטוראי גאון פירוש דחובטין אותו עד שחצא נפשו או עד שיחבל, ועי' מה שהאדמו"ר מה' חולין (קמא) ד"ה ומכת מרדות] ויש בזה פלונתא.

Click here to print this article
 Print with images

New York - Showering on Yom Tov

Published on: March 29th, 2010 at 10:43 AM

News Source: [Shit.com](#) by [Reb Yeh Hoffman](#)

New York - We are, of course, approaching another two day Yom Tov replete with beautiful davening, simcha, Torah learning, dvaikus Bashem, ruchniyus, and of course – that icky feeling where one feels like he or she is in desperate need of a shower. The notion of showering on Yom Tov remains a very controversial area of halacha. This article will attempt to explain the complex issues involved. We will begin with the general prohibitions and we will continue with the exceptions. It should be noted that this article does not encourage showering on Yom Tov. For those that do it already, however, it should serve as a guide as to how to not violate halachos while doing it.

THE GENERAL PROHIBITION

The Malacha that is under discussion, of course, is bishul – cooking the water in order to shower or bathe.

We know of course that on Yom Tov many malachos are permitted for the sake of ochel nefesh – universal physical need. Ochel Nefesh is not just limited to food – it may apply to other areas too.

The key issue is the word "universal." Universal means that it is shavveh lechol nefesh – it must be universal to everyone in order to be permitted. The Shulchan Aruch in Orech Cham 511:2 and the Mishna Brurah 511:10 both write that washing or bathing one's entire body is not considered a universal need. The fifth volume of the Mishna Brurah was written in pre-1918 Europe. Although a good argument could perhaps be made that nowadays virtually everyone showers daily, the Poskim have not ruled that things have actually changed (See Shmiras Shabbos Kehilchasa chapter 19 footnote 3 in the quote of Rav Shlomo Zalman Auerbach ztza). So the halacha remains that one may not shower or bathe one's entire body on Yom Tov.

FURTHER RABBINIC PROHIBITION AND CUSTOM

According to the Ramah (OC 518:2), the prohibition of bathing or showering the entire body was extended by Chazal to include water that was cooked even from before Yom Tov. There is another issue as well. Rav Moshe Feinstein ztza informs us (Igros Moshe OC Vol. IV #75) that the minhag in Klal Yisroel is not to shower or bathe even in cold water on Yom Tov. [It should be noted, however, that Rav Naftoli Hertzka Hoenig zt"l, one of the only musmachim of the Arugas HaBosem contemplates in his Seifer Tiferes Naftoli, that perhaps a cold shower is permitted on Yom Tov].

We see, therefore, that there are underlying issues: A] The Torah prohibition of cooking for a non-universal need B] The Rabbinic extension of using water that was heated even from before Yom Tov and C] the custom in Klal Yisroel not to bathe the entire body – even in cold water.

THE EXCEPTIONS

Exception #1 - Mitztaer

The first exception we shall discuss is one known as Mitztaer – someone who is suffering discomfort. If a person is excessively itchy or perspiring heavily, Rav Moshe Feinstein ztza (ibid) rules that that person may shower in cold water. Indeed, the first Bir Halacha in OC 326 even rules that the person who is suffering may bathe or shower in water that was heated from before Yom Tov. Thus we see that Mitztaer works to remove prohibitions "B" and "C" discussed above. This heter or exception is not sufficient to remove prohibition "A."

Exception #2 – Face, Hands & Feet

The Mishna Brurah writes (in the Bir Halacha to 511:1) that washing one's face hands and feet is considered a universal need and therefore water may even be cooked on Yom Tov to meet this need. Therefore, this exception works even for prohibition "A" and certainly for prohibitions "B" and "C" discussed above. So it would be permitted to heat up water – even on Yom Tov for this purpose. One may turn on the hot water for exception #2.

The one condition to this exception is that it cannot be done in a place or manner where it might lead to washing the entire body. So either do not do it in the shower or bathtub or if you do use the shower or bathtub – wear some clothes while you do it so that you won't come to wash your entire body.

Exception #3- 49% of the Body (Controversial)

Some Poskim write that the "Face, Hands, Feet" exception is not limited to just these three limbs and extremities but actually applies to other minor parts of the body too – as long as the majority of the body is not washed. The Poskim that rule in this manner are the Rashba and the Rosh (cited in the Bir Halacha). The GRAZ (in 518:1) is also lenient. The Mishna Brurah, however, seems to limit this exception to the face, hands, and feet discussed above.

The condition discussed above applies also to this exception: It cannot be done in a place or manner where it might lead to washing the entire body. So either do not do it in the shower or bathtub or if you do use the shower or bathtub – wear some clothes while you do it so that you won't come to wash your entire body.

Exception #4 – One Limb at a Time

The Shulchan Aruch permits a person to wash one limb at a time even with water that was heated before Yom Tov. One may not use water that was heated on Yom Tov itself for this purpose, however. Only prohibitions "B" and "C" are permitted for this – not prohibition "A." Again the condition mentioned above still applies: It cannot be done in a place or manner where it might lead to washing the entire body. So either do not do it in the shower or bathtub or if you do use the shower or bathtub – wear some clothes while you do it so that you won't come to wash your entire body.

Exception #5- Non Yad Soledes Bo Water

Another exception of course is if the hot water you are using is not heated above the temperature of Yad Soledes Bo (113 degrees Fahrenheit according to Rav Shlomo Zalman Auerbach zatzal). There are some companies that specialize in providing boilers with a setting that the water is never actually heated to Yad Soledes Bo.

Of course, since prohibition C still applies all over one should only use exception #5 with the condition mentioned above - that it cannot be done in a place or manner where it might lead to washing the entire body. So either do not do it in the shower or bathtub or if you do use the shower or bathtub – wear some clothes while you do it so that you won't come to wash your entire body.

OTHER ISSUES

Of course when showering one must be careful not to violate the prohibition of Sechita – wring out absorbed water from a washcloth or drying the head with a towel and applying pressure. Soap may also not be used because of the issue of memarayach (See Mishna Brurah 326:30). Liquid soaps and shampoos would be permitted, however.

Based upon the above exceptions the following two methods would not be in violation of halacha per se:

Method A) Combining Exceptions #1 and #2 - If someone was wearing underclothing in the shower, and one is Mitzta-er, then one may wash his hands, feet and face with warm water. Once the warm water is on – then one may add cold water to it so that the water is not freezing cold. Again, this method would only be permitted for someone who is truly Mitzta-er.

Method B) Combining Exceptions #4 and #2 – If someone was wearing underclothing in the shower, then one may wash his hands, feet, and face with warm water. Once the warm water is on – then one may add cold water to it so that the water is not freezing cold. Then one may wash one limb at a time. He or she must then stop. Dry off. Exit. Enter again and wash the next limb. This may be done even if one is not Mitzta-er.

These are the exceptions to the general prohibition of bathing and showering on Yom Tov in a nutshell. There are other exceptions when it comes to bathing or showering a child – especially one who became soiled. It is important, however, never to allow the use of these exceptions to allow us to take Yom Tov lightly. The purpose of these exceptions is to enhance our Yom Tov so that we can become ever closer to HaKadosh Boruch Hu.

Bathing on Shabbat and Yom Tov

Author: Rabbi Josh Flug

Article Date: Monday September 24, 2007

In today's society, many people bathe on a daily basis. For those accustomed to bathing daily, skipping a day can sometimes cause discomfort. Therefore, before Yom Tov, and especially before a Yom Tov that is juxtaposed with Shabbat, rabbis will often be asked if there is any possibility of bathing on Yom Tov. This week's issue will explore some of the issues involved in bathing on Shabbat and Yom Tov. Please consult with your local posek regarding the practical Halacha.

Heating Water on Yom Tov

One of the primary issues that must be addressed is whether it is permitted to heat water on Yom Tov for the purpose of bathing. The Mishna, *Beitzah* 21b, cites a dispute between Beit Shammai and Beit Hillel regarding whether it is permissible to heat water for the purpose of washing one's feet. The normative opinion is that of Beit Hillel that it is permissible. Tosafot, ad loc., s.v. *Lo*, note that Beit Hillel only permit heating water to wash one's feet. One may not heat water to wash one's entire body. Tosafot explain that there is a rule that one may only perform a *melacha* on Yom Tov that is beneficial to everyone (*shaveh l'chol nefesh*, see *Ketuvot* 7a). Since bathing one's entire body is only beneficial to people who are very sensitive, one may not heat water to bathe one's entire body on Yom Tov. *Mishna Berurah* 511:10, codifies the comments of Tosafot.

R. Shlomo Z. Auerbach (cited in *Shemirat Shabbat KeHilchata* ch. 19, note 3) suggests that perhaps nowadays bathing is considered something beneficial to everyone. Therefore, Tosafot may agree that there is no prohibition to heat water on Yom Tov for the purpose of bathing one's entire body. R. Chaim David HaLevi (cited in *Rivevot Efraim* 6:265) contends that in order for something to be considered beneficial to everyone, it must be an activity that everyone participates in on a daily basis. However, since a significant number of people do not bathe on a daily basis, one cannot consider bathing beneficial to everyone.

R. Yehoshua Neuwirth, *Shemirat Shabbat KeHilchata* (ch. 14, note 21), suggests another reason why nowadays Tosafot would not object to heating water for the purpose of bathing one's body. Tosafot's prohibition against heating water applies to heating water directly. However, nowadays, the water is already heated in the hot water heater, and is simply allowed to flow by turning the hot-water knob. The only concern regarding the use of a water heater is that cold water fills the heater to replace the hot water that comes out of the faucet, and that cold water is subsequently heated. R. Neuwirth contends that since this newly heated water can be used to wash one's hands and feet, there is no prohibition against using the hot water tap on Yom Tov. [There are two limitations to this leniency. First, the leniency would not apply to a water heater that operates without a tank and heats the water on demand. Second, this leniency would not apply at the end of the day when there is no possibility that the water will be used for washing one's hands or feet (see *Shemirat Shabbat KeHilchata* ch. 2, note 22). It should be noted that electric water heaters that activate when the hot water is used present their own set of problems beyond the scope of this presentation.]

R. Meir Pozner, *Beit Meir, Yoreh De'ah* 197:3, and R. Yechezkel Landau, *Noda B'Yehuda, Orach Chaim* 2:25, permit heating water to a lukewarm temperature on Yom Tov in order to allow a woman to immerse in a *mikveh*. They consider heating the water to a lukewarm temperature something that everyone benefits from. However, it is questionable whether one can apply this leniency to bathing. R. Pozner is lenient because he distinguishes between bathing, where the purpose of heating the water is for enjoyment, and immersion, where the purpose of warming the water is to avoid requiring women to immerse in cold water. Therefore, the question is not whether bathing in warm water is beneficial to everyone but rather whether warm water is beneficial to those who immerse. R. Landau's leniency is based on similar logic.

The Prohibition against the Bathhouses

The Gemara, *Shabbat* 40a, states that originally it was permissible to bathe on Shabbat in water that was heated prior to Shabbat. However, there were bathhouse managers (*balanim*) who were heating the water on Shabbat and claiming that they did so before Shabbat. In response, the rabbis prohibited bathing in hot water on Shabbat, even if it was heated before Shabbat. Rambam, *Hilchot Yom Tov* 1:16, rules that this prohibition applies in a limited manner on Yom Tov. While it is prohibited to bathe in water that was heated on Yom Tov, it is permissible to bathe in water that was heated prior to Yom Tov. Rabbeinu Asher, *Shabbat* 3:7, disagrees and maintains that one may not bathe in hot water on Yom Tov, even if it was heated before Yom Tov. Ran, *Beitzah* 11a, s.v. *V'Oseh*, explains that those who prohibit bathing in water that was heated before Yom Tov are of the opinion that heating the water on Yom Tov itself is a biblical prohibition because it is not beneficial to everyone and therefore, the rabbis extended the prohibition to bathing in water that was heated before Yom Tov. Those who permit bathing in water that was heated prior to Yom Tov are of the opinion that there is no biblical prohibition to heat the water on Yom Tov itself and therefore, there is no reason to prohibit water that was heated before Yom Tov.

Shulchan Aruch, Orach Chaim 511:2, rules in accordance with the opinion of Rambam. Rama, *ad loc.*, rules in accordance with the opinion of Rabbeinu Asher. To apply this discussion practically, the water in the hot water heater is generally heated before Yom Tov. According to *Shulchan Aruch*, it is permissible to bathe in that water (if one has already solved the problem of heating the replacement water that comes into the tank). According to Rama, it is prohibited. Nevertheless, there are certain leniencies that could be applied to Rama's opinion.

First, R. Akiva Eger, in his glosses to *Shulchan Aruch* 307:5, notes the opinion of Rabbeinu Yitzchak Alfasi, *Beitzah* 21b, that the prohibition against bathing in water that was heated before Shabbat is not a classic rabbinic injunction. [Perhaps the intention of R. Alfasi is that a classic rabbinic injunction prohibits an activity that may lead to a more severe prohibition. This injunction is more of a public policy designed to minimize desecration of Shabbat by the bathhouse managers.] Therefore, R. Eger rules that one who is experiencing discomfort (*mitzta'er*) may bathe in water that was heated before Shabbat. R. Eger's ruling is codified by *Mishna Berurah*, *Bi'ur Halacha* 326:1.

Second, R. Yechezkel Landau, *Noda B'Yehuda*, *Orach Chaim* 2:24, and R. Avraham Danzig, *Chayei Adam* 70:1, both imply that there is no prohibition against bathing in lukewarm water that was heated before Shabbat. This ruling is codified by *Mishna Berurah* 326:7.

Bathing in Cold Water

If one desires to bathe in cold water on Shabbat or Yom Tov, there should, ostensibly, be no prohibition. Nevertheless, Maharil, in his responsa (no. 139), notes that there is a *minhag* (tradition) to refrain from bathing in cold water on Shabbat based on three concerns. First, there is a concern that one may squeeze water from his hair. Second, there is a concern that if one bathes in a river, he may carry a towel to the river or carry the water away from the river. Third, there is a concern that the individual may swim in the water. [Swimming is prohibited on Shabbat and Yom Tov out of concern that one may build a raft. See *Beitzah* 36b.] The *minhag* recorded by Maharil is recorded by *Magen Avraham* 326:8, and subsequently by *Mishna Berurah* 326:21.

There are certain situations when this *minhag* is not applied. Maharil himself notes that this *minhag* is not applied to a woman whose *leil tevilah* (night of immersion) occurs on Shabbat or Yom Tov. R. Yehoshua Neuwirth, *Shemirat Shabbat Kehilchata* 14:11, adds that this *minhag* does apply to someone who is experiencing discomfort.